

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

Α

ΝΕΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

§ 1. Πέντε ἐπὶ ἑπτὰ περίπλομένων ἐνιαυτῶν περίοδος ἀνεπιστρεπτεῖ παρήλθεν, ἐξ ὅτου κατὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐν Θεσσαλονίκη ἐμῆς γυμνασιαρχίας ἀντιγράψαι ἔχω ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς ἱερᾶς μονῆς τῶν *Βλατέων*, ἡγουμενεύοντος τοῦ χρηστοῦ ἐκείνου ἡγουμένου *Καλλινίκου*, σημειώματά τινα ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ φιλοτίμως φυλασσομένων ἐντύπων τε καὶ χειρογράφων. Ἐκ τῶν χειρογράφων τούτων τῆς σεβασμίας ταύτης μονῆς *Σωφρόνιος ὁ Ἐπιστρατιάδης, πρῶην Λεοντοπόλεως*, ὁ ἑαυτὸν εἰς παλαιογραφικὰς συγγραφικὰς ἐρευνὰς καθοσιώσας ἀφιέρωσεν ἐν τοῖς *ΗΧ* (τ. Β') ἐργασίαν λίαν σπουδαίαν, ἐρεύνης μεμελετημένης προῖόν, εἰς τὸν *Ἰωαννινόθεν* τὸ γένος ἔλκοντα *Θεόφιλον* τὸν *Καμπανίας*, τὸν κατὰ τὸ δευτερον ἡμῶν τῆς *ΙΗ'* ἑκατονταετηρίδος ἀκμάσαντα *Τερόφην*. Οὕτως ἔχομεν κατὰ τὰ μέχρι σήμερον ἠρσηνημένα ἐν ἐνὶ συνόλῳ συνηρηολογημένα τὰ κατὰ τὸν εὐγενῆ τοῦτον τῶν *Ἰωαννίνων* γόνον, χρῆζοντα ὁμοῦς ἐλλείψει ἄλλων εἰδήσεων συμπληρώσεως, ὡς αὐτὸς οὗτος ὁ τὰ κατ' αὐτὸν στηλογραφῆσας ἀνὴρ ὁμολογεῖ.

Ἡ ἀνάγνωσις ἀκριβῶς τῆς μελέτης ταύτης τοῦ ἀγίου *πρῶην Λεοντοπόλεως* ἀνάμνησιν ἐνεποίησέ μοι καὶ ἡ ἀνάμνησις τὴν μνήμην μου ἐξέθρεψε καὶ ἐμεγάλυνεν. ἵνα κατὰ *Κεδρηνὸν* ὁμιλήσω, ὅτι καὶ ἐγὼ κατέχω σχετικὰ περὶ τοῦ *Καμπανίας*, λιτὰ ὁμοῦς, ὡς ὁ λόγος προῖόν δείξει, καὶ ταῦτα, ἕως οὗ ἄλλοι ἄλλοθεν συναπαρτίσωσι τέλειον τὸν βίον τοῦ λαμπροῦ τούτου τῆς *Ἐκκλησίας* ἱεράρχου.

Ταῦτα, ὡς καὶ τὰ ἐπισυνημημένα κατὰ §§ σημειώματα, ὁμολογῶ ὅτι εἶναι λιτὰ· οὐχ ἦντιον εἶναι προφανῆ τεκμήρια τῆς ἐμῆς ἀλγύιστου προθυμίας ὅπως τῇ ἀξιώσει τοῦ σεβ: φίλου καὶ προνοητοῦ τῆς ἐκδόσεως τῶν *ΗΧ* μητροπολίτου *Ἰωαννίνων* κ. *Συριδωνος* καὶ δὴ τοῦ εὐγενεστάτου καὶ σοφοῦ *Ἡπειρώτου* νομοδιδάκτορος, ἐμοὶ δὲ φιλάτου κ. *Π. Βιζουκίδου* ὑποταγῶ.

§ 2. Ἐν ἡμέραις καὶ ὥραις ἀνίας καὶ ἀθυμίας, ἣν προυκάλεσαν
«*Θεολογία*» *Τόμος Ζ'*

οἱ ἀβ ἀντίκιο κομματισμοὶ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀρχόντων καὶ τὰ μητροπολιτικὰ μετέβην εἰς τὴν ἱστορικὴν τῶν *Βλατέων* μονὴν καὶ ἀπεφάνισα ἵνα συνεχίσω ἐν αὐτῇ ἀπὸ ἐτῶν ἀφεθείσας βιβλιογραφικὰς ἐρεῦνας ἐπὶ ἐντύπων παλαιῶν, ἐγγράφων, σιγίλλων, ρίψω δὲ καὶ τι βλέμμα ἐπὶ χειρογράφων. Ὅτε ὁμως κατ' ἐκλογὴν τυχαίαν δύο ἢ ῥιῶν χειρογράφων τὴν ἐξέτασιν ἀνέλαβον, ἀνεκόπη ἐν τῇ ἐργασίᾳ. Ἐδηλώθη μοι ὑπὸ τοῦ μακαρίτου *Καλλινίκου*, ὅτι ὁ γνωστός ἐκεῖνος φιλόλογος *Πέτρος ὁ Παπαγεωργίου* τὸν περιγραφικὸν κατάλογον τῶν τῆς Μονῆς χειρογράφων ἠτοίμασε καὶ τύποις ἵνα ἐκδώσῃ αὐτὸν πρὸς αἰθερὸν. Ἄλλ' ὁ μακαρίτης ἀνέβαλε τὴν δημοσίευσιν, πρᾶττων ἴσως σοφώτερον καὶ πολλῶ κάλλιον ἐμοῦ· ἐπεθύμει, φαίνεται, κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ ἵνα ἐξεργασθῇ αὐτὸν καὶ ἀριώτερον τῷ δημοσίῳ ἐμφανίσῃ. Θάνατος ἐπελθὼν καὶ πυρκαϊὰ πάντα ταῦτα ἐξηφάνισεν, οὐχὶ ὁμως καὶ τὴν σεμνὴν αὐτοῦ μνήμην, ἣτις ἐν τοῖς φιλολογικοῖς κύκλοις ἀγῆρως μενεῖ καὶ ἐμοὶ τῷ διὰ στενῆς ἀλληλογραφίας μετ' αὐτοῦ συνδεθέντι.

Εὐτυχῶς τὴν ἀπώλειαν ταύτην ἀνεπλήρωσεν αὐτὸς οὗτος ὁ ἅγιος *πρ*: *Λεοντοπόλεως*, διότι καὶ τὸν Κατάλογον τοῦτον συνέταξε καὶ εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς Θεσσαλονίκης «*Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν*» ἐφεξῆς ἐδημοσίευσεν (A—B'. τ') καὶ ἰδιαιτέρως ἐξέδωκεν, ὡς αὐτὸς λέγει¹.

Κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν σιγίλλων καὶ τὴν πρόχειρον συλλογὴν ἄλλων σημειωμάτων, προσέπεσον εἰ ὀφθαλμοὶ μου εἰς τινα Θυρίδα (ἕνα *ράφι*)· κατὰ τύχην παρητήρησα παρερριμμένην ὅλως δεσμίδα χειρογράφου, μηδενὸς ἕως τότε τὴν προσοχὴν προκαλέσαντος. Τὸ χειρόγραφον (ῥψ: O, I7 X πλ. O, 11 ἐκ :) ἐπὶ κοινοῦ στυπογράφου ἦτο κολοβόν, ἦτοι τὴν τε ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος ἐλλιπές, ἦτο δεσμὶς συνερραμμένων τετραδίων ἐξ ὀκτώ ἢ δεκαῆς φύλλων, ἦτο συλλογὴ ἐπιστολῶν ἄτακτος πρὸς ἀλλήλας ἀσχέτων, πολλάκις μὴ κεχρονισμένων, τὰς

1. Καὶ προέφρασα καὶ ἐφέτος ἀνεξήτησα τὸν Κατάλογον ἀλλ' οὔτε ἐν τῇ Μονῇ εὐρίσκειται, ὡς ἐβεβαίωσέ μοι ὁ κάλλιστος καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς γέροντος Ἰωακείμ Ἰβηρίτης, οὔτε ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει, εἰς ἣν εἶχε τὴν κλωσύνην ἵνα μὲ παραπέμψῃ ὁ εὐγενὴς οὗτος μαθητὴς καὶ φίλος μου.

Ἄλλὰ περὶ τῶν χειρογράφων τῆς Μονῆς Βλατέων τοῦ λόγου ὄντος ὀφείλω διὰ τοὺς μελετῶντας ἵνα ὑπομνήσω ἐργασίαν τοῦ μακαρίτου *Παπαγεωργίου* ἐν τῇ Byzant: Zeitschrift τ: VIII, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ Μονῇ» τῶν Βλαταίων καὶ τὰ μετόχια αὐτῆς. Ἐν ταύτῃ ἔχει ὡς Α'. κεφάλαιον περὶ χειρογράφων (σ. 402—407), ἐν ᾧ τὴν ὑπαρξὴν μερικῶν συντομώτατα περιγράφει. Ἐχω ἀφιερωτικὸν ἐμοὶ ἀπόσπασμα τῆς ἐργασίας ταύτης.

ἧσθε ἔγραψεν, ἀντέγραψεν ἢ καὶ συνέγραψεν εἰς καὶ ὁ αὐτὸς γραφεύς, ὁ τῆς μητροπόλεως γραμματεὺς *Γεώργιος*, ὁ καὶ τοῦ Θεοφίλου, ὡς ἠκρίβωσα. Τὸ χειρόγραφον ἀνῆκε τῇ μητροπόλει Καμπανίας, καὶ δὴ τῷ *Θεοφίλω*, οὐδ' αὖτος ἐν τισιν ἐπιστολαῖς ἢ ἐγγράφοις τὰ ἀρχικά τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ τίτλου στοιχεῖα (*ΚΘ, Καμπ..*) τὴν προέλευσιν μνηύουσιν, ὡς διέκρινα.

§ 3. Ἐκ τῆς Συλλογῆς λοιπὸν ταύτης, ἣν ὁ ἅγιος πρ: Λεοντοπόλεως *Ἀρχεῖον* ὠνόμασε, κατ' ἐκλογὴν ἀντέγραψα ὅσας ἐπιστολάς ἢ ἄλλα ἐγγράφα προέλαβον χρήσιμα εἰς τὰς ἐμὰς ἐρεῦνας, διότι ἠπειγόμενη ἔν' ἀπέλθω εἰς ΚΠόλιν ἄτε κληθεὶς τηλεγραφικῶς εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ὑπηρεσίαν τῶν *Αὐτοκρατορικῶν* μὲν κατ' ἐκείνο τοῦ χρόνου νῦν δὲ (*Τουρκικῶν*) *Μουσείων τῶν Ἀρχαιοτήτων*, ἐν *Σταμπούλ*. Οὔτε τὰ φύλλα οὔτε τὰ ἐγγράφα δυστυχῶς δὲν προσέλαβον ἔν' ἀριθμῆσω. Ἐκ τῆς Συλλογῆς ταύτης ἀντιγράψα τὴν σπουδαιότεραν τοῦ Θεοφίλου ἐν αὐτῇ ἐργασίαν «περὶ τοῦ ἄν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν προηγιασμένων ... ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ βάλλει ἄλλο ζέον ἢ οὐ;» ἐν ἥδη ἐπιστολῆς ἀπευθυνομένην τῷ *Πελαγονίας Νεκταρίῳ* ἔδημοσίευσσα ἐν τῷ 10ῳ καὶ 11ῳ φύλλῳ τοῦ *ΙΖ'* τόμου τῆς *Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας*, φιλικῇ αἰτήσῃ τοῦ τότε μητροπολίτου *Ἀρχιᾶλου κ. Βασιλείου*, τοῦ νῦν δὴλα δὴ ἐπ' ἀγαθῷ τὸν οἰκουμενικὸν Θρόνον κοσμοῦντος γεραροῦ καὶ ἀληθῶς σοφοῦ πατριάρχου μετὰ προλεγομένων¹.

§ 4. Ἐκ τοῦ *Ἀρχείου* τοῦ Θεοφίλου ὁ πρ: *Λεοντοπόλεως* οὐ μόνον τὰ κατὰ τὸν Θεοφίλον συναπῆρτισεν καὶ εἰς ἓν ὅλον προσήρμοσεν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐν αὐτῷ περιωζομένων ἐγγράφων προέβη. Τούτων εἰς 103 ἐν ὅλῳ συμποσομένων τὰ μὲν *πεντήκοντα* εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν βιογραφούμενον ἀνήκουσι (σ. 257 τοῦ Β'. τ: τῶν ΗΧ), τὰ δὲ λοιπὰ *πεντήκοντα τρία* διαφόρου ὕλης τοῖς μετ' αὐτοῦ οὕτως ἢ ἄλλως συναλλασσομένοις κληρικοῖς τε καὶ μὴ. Οὕτως ἔχει ὁ βουλόμενος τὸ *Ἀρχεῖον* ἐντυπον, ὁ ζητῶν δὲν περισπᾶται, ἢ ἔρευνα δὲν ἀπορροαῖ χρόνον καὶ ὁ ζητῶν τι ἀκόπως πῶς ὑπηρετεῖται.

Ἄλλ' ὡς παρατηρήθη, ἐκ τῆς δεσμίδος τοῦ *Ἀρχείου*, ὅπερ ἔλαβε

1. Θέλω νὰ υποβοηθῆσω τὴν μνήμην μου ἐφ' ὧν τότε ἔγραψα ἐν τῇ *Ἐκκλησιαστ: Ἀληθείᾳ*, κατῆλθον εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν καὶ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος τόμον ἐξήτησα· εὐγενέστατα ὁ τόμος ἐπεδόθη μοι ὅπως εἴπω βλέμμα ἐπὶ τῆς δημοσιεύσεώς μου, ἀλλ' οἷα δι' ἐμὲ καὶ τὸν Π. μητροπολίτην ἀπορία. Ἐλλοπον ἐκ τοῦ δεδεμένου τούτου τόμου ἀκριβῶς τὰ δύο ζητούμενα φύλλα ἦσαν ἀπεσπασμένα.

κατὰ τὸν συνταχθέντα κατάλογον αὖξοντα ἀρ. 66, ἐξέπεσον αἱ σελίδες, ἐξ ὧν ἀντιγράφη τὴν *περὶ ζέοντος ἐπιστολιμαίαν διατριβήν*. Ἐκ τῶν παρ' ἐμοὶ ὁμῶς ἀντιγεγραμμένων ἑγγράφων φαίνεται ὅτι καὶ ἄλλα τινὰ ἑγγραφα ἑλλείπουσιν. Ἀπεσπίασθησαν, ἐξεγράφησαν ἐκ τῆς δεσμίδος ἢ ἐξ ἀπροσεξίας ἐκπεσόντα πως παρεωράθησαν. Ἐκ τῶν ἐν τῇ *Ἀναλυτικῇ Περιγραφῇ* (σ. 245 κ.εξ.) τοῦ ἀγ: πρ: *Λεοντοπόλεως* ἔχω ἔτι εἰς τὸ ἀπόγραφόν μου *τὴν ὑπ' ἀρ. 14* τῷ [πανιερωτάτῳ, τῷ ἑλλογιμωτάτῳ καὶ θεοπροβλήτῳ ἀγ'ῳ] *Βερροίας Δανιήλ*, ἧτις φέρει [καὶ μνηολογίαν 22 Δεκεμβρίου] τοῦ 1789, *τὴν ὑπ' ἀρ. 32*, ἐν ἣ διορθώσεως χρήζει τὸ πάντως κατὰ τυπογραφικὴν ἀβλεψίαν παραμεῖναν «τῶν καθ' Ἑλικῶνα γενόμενος δρῆσεται τῶν ἀειθαλῶν τῆς μαθήσεως ρόδων (ἀναγν. γευόμενος)» *τὴν ὑπ' ἀρ. 35*: [ἧτις φέρει μνηολογίαν *Ἰουλίου 30*], *τὴν ὑπ' ἀρ. 38*: *τὴν ὑπ' ἀρ. 55*: [ὑπογεγραμμένην τῇ 25 *Ἰουνίου*], *τὴν ὑπ' ἀρ. 61*: τῷ *Ἀρτῆς Μαναρῖῳ* φέρουσιν τὴν αὐτὴν χρονολογίαν, ἣν ἡ ὑπ' ἀρ' 55: ἦτοι [*25 Ἰουνίου 1791*]. *τὴν ὑπ' ἀρ. 65*: ἐν ἣ τὸ περὶ Ἑρμηνείας Ἀποκαλύψεως τοῦ *Βοδενῶν Τιμοθέου*. *τὴν ὑπ' ἀρ. 101*: τοῦ *Πολυανῆς Θεοδοσίου*, [ὅστις ἀμέσως τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν καθόδου αὐτοῦ, ἦτοι τῇ 6 Αὐγούστου] γράφει πρὸς τὸν Θεόφιλον (1793 σ. 261 τῶν ΗΧ) ¹.

Ἄλλην ἐπιστολὴν τοῦ γραμματέως *Γεωργίου* πρὸς τὸν Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὅρους *Ἰγνατίου* νεωστὶ ἐκλεγέντα ἀντὶ τοῦ τέως τοιοῦτου *Γερασίμου* ἐδημοσίευσεν μεταξὺ τῶν «*Διαφόρων περὶ Θεσσαλονίκης Σημειωμάτων*» πραγματείας μου, παραδοθείσης ἧτις εὐρηται ἐν τῷ ΚΖ' τόμῳ τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ *Ε. Φ. Συλλόγου* ².

1. Τὰς ὑπ' ἀρ: 32, 35, 38 ἐκράτησα ἵνα, Θεοῦ εὐδοκούντος, εἰς τὰ περὶ Ναούσης σημειώματά μου προσθέσω *αὐτοουσίας*. Ἄλλως τε ἀνάλυσιν τούτων ἔχει ὁ πλείω ζητῶν ἐν ΗΧ τ. Β'. σ. 247 κ. ε. *Τὰ ἐν ἀγκύλαις ὅλα εἶναι προσθήκαι ἐμοῦ*.

Πολυανῆς Θεοδοσίος διεδέξατο τὸν Ἱερόθεον ἀποθανόντα. Βλέπε καὶ χαριτολόγον ἐπιστολὴν τοῦ Καμπανίας πρὸς τὸν Ἱερόθεον (1790, σ. 246) ἐκ ποδαλγίας πάσχοντα καὶ *χαβτάριον* ἐκ Κολακίας ἐπιθυμήσαντα, ἀλλ' ἀντὶ *χαβταρίου σωλήνας* μόνον καὶ *πορλίδας* δεχθέντα.

2. Ὁ ἅγιος πρ. Λεοντοπόλεως παρεῖδε, φαίνεται, τὰ ἐν τῷ *Ε. Φ. Συλλόγῳ* (σ. 385 κυρίως) σημειώματα ἐμοῦ. «Ὁ Ἰγνατίος ἐψηφίσθη διὰ Ἱερισσοῦ»

Ἐν ταύτῃ καὶ ἀλφαβητικὸν κατάλογον κατ' ὄνομα τῶν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τότε τοῦ Θεοφίλου τελούντων χωρίων, σχεδὸν πλήρη ¹ συνέθηκα, ἐν ᾧ καὶ ἕξ ἀρχαιοτέρων ἀκόμη ἐγγράφων ἀνεγράψα τὴν γραφὴν *Καροχωῶρι* καὶ *Καυσοχωῶρι*, *Κολανκία* καὶ *Κολιοακοιά*.

§ 5. Ὁ Θεόφιλος πρᾶττων πράγματι ὅ,τι τῷ Θεῷ φίλον ἀνεδείχθη εὐγενέστερος διὰ τῆς σοφίας, τῆς τε ἔσω καὶ θύραθεν, ἥ; ἠξιώθη ὑπὸ διδασκάλους σοφοῦς (*Μπαλαναία Σχολή—Εὐγένιος Βούλγαρις*) τελέσας ² καὶ διὰ τῆς μελέτης καὶ πείρας, ἦν ζῶν καὶ δρῶν ἐν *Κουλακία*, ἔδρα τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ προσεκλήσατο, εὐγενέστατος δ' ἐν ἀρχιερεῦσι καὶ λογιώτατος τῶν χρόνων αὐτοῦ. Δὲν περιορίσθη, ὡς ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Ἀρχιεῖου ἐξήγαγε καὶ ὁ ἅγιος Λεοντοπόλεως εἰς τὴν ψιλήν, τὴν τυπικὴν τῶν ἱερατικῶν αὐτοῦ καθηκόντων ἐπιτέλεσιν. Ὡς ἐπίσκοπος προέβαινε μετὰ πατρικᾶς νουθεσίας καὶ συμβουλίας, αἰνινας τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἴσχυον καὶ εἰσηκούοντο, εἰς ἐπιτίμια, εἰς ἀφορισμούς, εἰς διαζύγια, ὧν ἐν ἐν οἰκείῳ τόπῳ παρατίθημι διὰ τὴν τῶν θεσμῶν τῶν χρόνων ἐκείνων ἔρευναν (*ὑπ' ἀρ. 1*), ὡς δρθῶς παρατηρεῖ ὁ φίλτατος νομοδιδάσκαλος κ. *Π. Βιζουκίδης*. Καὶ *ἐγκυκλίους* ἔστειλεν εἰς τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας διαφόρου ὑποκειμένου *συστατικᾶς* πρὸς συλλογὴν ἐράνων, πρὸς βοήθειαν ἀναξιπαθούτων, (*ὑπ' ἀρ. 2*) *πτωχῶν*, τῶν ἐν φυλακαῖς, πρὸς ἐξομολόγησιν, *εἰρηρικᾶς* πρὸς ἐπίλυσιν οἰκογενειακῶν διαφορῶν, *ἀφοριστικᾶς* διὰ κλοπᾶς, δι' ἀποκρύψεις τιμαλφῶν πραγμάτων παρὰ συγγενῶν ἢ οἰκείου δι' ἴδιον ὄφελος, διὰ κληρονομικᾶς, περιουσιακᾶς ἔριδας κτ.

§ 6. Ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τοῦ Θεοφίλου ἀνευρίσκομεν καὶ *συγγενικᾶς* (συμπεθερικᾶς) ἐπιστολᾶς, *παραινετικᾶς*, *συγχαρητικᾶς* ἐπὶ προαγωγῇ φίλων ἢ ἐν Χῷ ἀδελφῶν. Αὐτὸς δὲν ἐπεξήτησεν, ὡς ἄλλοι ³ ἀλλαγὴν θέσεως, μετάθεσιν, ὡς εἶθιστο, καὶ εἶθισται' μ' ὄλα ταῦτα αὐτός, ὁ ἐν τῇ ταπεινῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐμμένων, ὁ μὴ ὀρεγόμενος προαγωγῆς ἠῦχετο τοῖς ὀρεγομένοις ἵνα τύχῃσι καλλιτέρας ἐπαρχίας, *νύμφης*

> παραιτηθέντος τοῦ παλαιοῦ· κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ἁγίου Παλαμᾶ χειροτονηθήσεται. Τὸ χρέος φθάνει κοντὰ εἰς τὰ 32 πονγκεῖα». Ὁ Γεράσιμος παρητήθη λαβὼν *λόγῳ παραιτήσεως* . . . πονγκεῖα». Ὁ Θεόφιλος κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεσσαλονίκης διὰ τὴν χειροτονίαν, δὲν μετέβη. *Αὐτόθι*, μετὰ λιθογραφικῶν πινάκων διὰ τὰς ὑπογραφάς.

1. Ἡ ἐπαρχία Καμπανίας κατὰ τὸ 1875 περιελάμβανε 46 χωρία.

2. *HX, B'*, 67, 69, 70.

3. Ἀναγνωσθήτω τὸ ὑπ' ἀρ. 3 ἐν τῇ σειρᾷ ἐγγράφων.

~~ευειδοῦς καὶ εὐκόσμου (ὕπ' ἀρ. 3) ἢ καὶ συνεχίαιεν ἐπὶ τῇ κτήσει νύμφης πλουσίας, ἀλλὰ καὶ συγκαίρων ἐξήτει καὶ παρήγγελλεν ἵνα ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτῶν (νύμφαις) τελώσιν ἀδελφεοὶ (ὕπ' ἀρ. 4).~~
 ἔμεινεν ὅπου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐτάχθη, στήριγμα στερεὸν διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ τοῖς ἔσθ' ὅτε λιποψυχοῦσι χριστιανοῖς καὶ ἀδελφοῖς λελοισμημένοις ποιμὴν καὶ διδάσκαλος ¹, αὐτὸς ὁ ἀνωτέρων θέσεων τυχεῖν *δυνάμενος*: διότι οὐ μόνον μετὰ ἀρχοντικῶν ἰσχυόντων οἰκῶν τῶν Ἰωαννίνων συνεδέετο, ὡς ἔδειξεν ἡ δὲ ὁ ἅγιος πρ: Λεοντοπόλεως, (HX, B', 61 κ. ἐ.) ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τότε βασιλευσῆ ἰσχυροῦς εἶχε παράγοντας συγγενεῖς τε καὶ φίλους σημαίνοντας, οἵτινες εὐήκοον αὐτῷ οὗς ἔτεινον εἰς πᾶσαν αἴτησιν ἢ παράκλησιν, ἦν ὡς προνοητικὸς γέρων ἐγνωρίζεν ἐν καιρῷ ἵνα διαβιβάσῃ ἢ συνιστᾷ, παράκλησιν ἀφορῶσαν πάντοτε εἰς τὸ ἐθνικὸν συμφέρον. Περιορίζομαι ἀντ' ἄλλων μαρτυρίαν τῷ φίλῳ τῶν γραμμῶν τούτων ἀναγνώστη προσφέρων τὴν πολυειδῆ αὐτοῦ ἐνέργειαν διὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου, ὅπερ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ἀπητεῖτο πρὸς ἀνέγερσιν τῆς κατὰ τὸ 1790 πυρποληθείσης μονῆς τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ, ἧς ἦτο καὶ ἀδελφός, Ὀλυμπίτης ², ἅτε εἰς τὸ μοναχολόγιον αὐτῆς ἐγγεγραμμένος καὶ κατ' ἀκολουθίαν μεῖζόν τι δι' αὐτὴν ἐνδιαφερόμενος. Ὁ ἅγιος πρ: Λεοντοπόλεως ἐν τῇ περὶ τοῦ Θεοφίλου *Μελέτῃ* αὐτοῦ ἐνδιατρίβει εἰς τὰ περὶ τῆς μονῆς πράγματα, ἀναγράφει καὶ τὰς ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ διασωζομένας περὶ αὐτῶν ἐπιστολάς ³. εἰς αἷς εὐτυχῆς λογίζομαι ὅτι δύναμαι ἐκ τοῦ παρ' ἐμοὶ ἀπογράφου ἵνα προσθέσω καὶ δύο ἄλλας (5—6) ἀνευ σχολίων, αἵτινα τοῖς ἀρμοδίοις ἐπαφίενται. Τούτων ἡ μὲν κεχροτισμένη τῷ Μελίῳ τοῦ 1785, ἀρχαιότερα

1. *Αὐτόθι* καὶ ἐν τῇ ὕπ' ἀρ. 4.

2. Εὐρίσχω καὶ τύπον Ὀλυμπιώτης ὑπ' αὐτῶν τῶν μοναχῶν ἐν χρήσει.

3. Περὶ τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ βλέπε σ. 89, (HX) ἐπιστολάς δὲ τὰς ὕπ' ἀρ. 54, 56, 59, 66, 68, 83 (σελ. 249 κ. ἐ.).

Μέτιθι καὶ τὰς ἐν τῷ Α' καὶ Β'. τ: τοῦ «Γρ: Παλαμᾶ» τοῦ παναγιωτάτου μητροπ: ἁ: Θεσσαλονίκης κ. Γενναδίου καὶ τοῦ σ: Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρα (*Αὐτόθι* τ: Δ'), ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ ἐν Ν: Ποιμένι (ΚΠόλεως) 1919—1920 «Ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Π. καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ ἁ. Διο- > νυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ». Ἐπίσης *περὶ* καὶ Σημείωσιν τοῦ Π. Ζερλέντη περὶ τῶν σιγίλλων τῶν ἀφορῶντων εἰς τὴν μονὴν ταύτην ἐν Ν. Ποιμένι (Β', 247).

Ἐπιτραπήτω μοι ἵνα ἐν τῷ μέρει τούτῳ προσθέσω ὅτι καὶ ἐγὼ (*Αὐτόθι*, 1920, σ: 150 κ. ἐ.) περιέγραψα χειρόγραφον Χρυσοστομικὸν τῆς σ: καὶ > ἱερᾶς τῆς ζωαρχικῆς Τριάδος ἐν τῷ ὄρει Ὀλύμπῳ τῷ Θεσσαλικῷ.

τῶν γνωστῶν, ἀναφέρεται εἰς τὸν μ: Βερροίας *Δανιήλ*, σπατατικῆ πρὸς συλλογὴν βοηθείας παρὰ τῶν χριστιανῶν κατὰ τὰ εἰδησιμένα, ἡ δὲ ἀχρονολόγητος (;) τοῦ γραμματέως τοῦ Βερροίας *Κοσμᾶ* πρὸς τοὺς προεστῶτας τῆς Μονῆς περὶ δосоληψίας (*δεδουλευμένου διαφόρου*) ἀλλὰ καὶ περὶ πολιτικῶν πληροφοροῦσης 1, περὶ τὰ ὁποῖα καὶ ἐνιαχοῦ ἐν ἄλλαις ἐπιστολαῖς ὀλίγοι εἰδήσεις ἐγκατεσπαρμέναι μετὰ φειδοῦς ὅμως, ἀπαιτῶσιν. Ἀναμολίει καιρῶν, ἀρπαγαί, λεηλασίαι, Ἀλβανῶν ἐπιδρομαὶ μέχρι τῶν προθύρων τῆς Θεσσαλονίκης, διαβάσεις στρατευμάτων πρὸς δίωξιν αὐτῶν καὶ τὰ τοιαῦτα χαρακτηρίζουσι τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἀκαταστασίας καθόλου, περίοδον συμπύπτουσαν μετὰ τὴν συναφὴν τῆς μεγάλης ἐκείνης *Συνθήκης τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζι* (1774 Ἰουλίῳ) ἐπὶ *Χαμητ τοῦ Α'* καὶ *τῆς μετ' αὐτὴν τοῦ Ἰασίου* (1791, Ἰανουαρίῳ) ἐπὶ *Σελήμ τοῦ Γ'*, τοῦ Μεταρρυθμιστοῦ, (1789—1807), ἧς ἔδωκε πέρας εἰς τὸν σχεδὸν ἐπὶ 24 ἔτη διερρέσαντα πόλεμον μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ρωσίας (ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Μεγάλης † 1796) 2. Ἡ ὑπ' ἀρ. 7 ἐπιστολὴ σπουδαιοτάτη καὶ πολιτικοτάτη. Ὅρα ἐν αὐτῇ τὴν γνώμην, καθ' ἣν οἶα μεταβολὴ ἐπέλθῃ ἔνεκα τοῦ θανάτου ἀξιωτάτου βεζιρου καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ θανάτου τοῦ Καίσαρος, ὡς διεδόθη, πάλιν «*ὁ υἱὸς Ἰμπεράτωρ καὶ διάδοχος, δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐξέλθῃ τῆς ρουσικῆς βουλῆς καὶ συμμαχίας*» 3. Ἡ Ὑ. Πύλη ἔνεκα τῶν δύο τούτων συνθηκῶν ρωσόφιλος ἢ ρωσόφοβος, παρίσταται.

7. Ἡ πατρικὴ τοῦ Θεοφίλου φροντίς δὲν περιορίζετο μόνον εἰς τὰ ἐπαρχιακὰ καὶ μοναστηριακὰ ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας καὶ τὴν ὑποστήριξιν ἀπόρων ἐπιμελῶν μαθητῶν. Συνίστα εἰς διάφορα τῆς Μακεδονίας σχολεῖα προστατευομένους π. χ. εἰς τὴν *Νάουσαν*, ἧς διὰ τὰ σχολεῖα αὐτῆς διεκρίνετο τῶν περὶ αὐτὴν «*μειζόνων καὶ λαμπροτέρων πόλεων*» τὸν διάκονον αὐτοῦ *Μακάριον* 4. Ἄλλον τὸν *Χρῦσανθον*, ἀποστέλλει εἰς Θεσσαλονίκην, πρὸς τὸν πανοσιώτατον

1. Ἐν τῷ παρ' ἐμοὶ ἀπογράφῳ διακρίνω χρονολογίαν 1782, οὐδεμίαν δὲ μὴνὸς σημείωσιν.

Σημειούσθω καὶ ἡ ἐν τῇ ἐπιστολῇ λέξις «*πλειστεντυχηγής*».

2. Ἀνάγνωθι ἐπιστολὰς ὑπ' ἀρ. 6 καὶ 7, ἐν αἷς περὶ πολιτικῶν. Περὶ τῆς ἐν ὑπαίθρῳ τῆς Μακεδονίας καὶ ταῖς πόλεσι καταστάσεως ὄρα Λεοντοπόλως, *HX*, Β', σ. 85, 90, 251 καθέκαστα.

3. *Αὐτόθι*, σ. 74, 247, 248.

4. *Αὐτόθι*, σ. 248. Ὅρα ἐπιστολὴν τῆς 30 Ἰουλίου 1790.

καὶ ἐλλογιμώτατον διδάσκαλον κ. *Ἰωνῶν τὸν Σπαρμιώτην*, ἀρχιερέην τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Φροντιστηρίου, τὸ ὁποῖον ἐπ' αὐτοῦ ἀνέκτησε φήμην ἰ καὶ οὕτω καθεξῆς.

8. Αἱ ὑπ' ἀρ. 8, 9 καὶ 10 ἐπιστολαὶ αἱ τὸ πρῶτον εἰς φῶς διδόμεναι, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἀναφέρονται εἰς τὰ *ζητομήρια* καὶ τὰ *χαράδρια* τῶν ἀρχιερέων καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς εἰσπράξεως τῶν ὑποχρεωτικῶν τούτων ὀφειλῶν. Ὁ Θεόφιλος, ὡς ἐξ ἄλλης γνωσθείσης παρὰ τῷ ἁ. πρ: Λεοντοπόλεως ἐπιστολῆς (σ. 249, ἐπιστ. 46η) ἐξάγεται, διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ βασιλικοῦ χαράδριου δυσανασχετεῖ, ἀδημονεῖ. «πάσχομεν» λέγει, διὰ τὰς ἀπείρους ἡμῶν ἁμαρτίας· εἶη τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένον....»

Ἐκ τῶν *τριῶν* τούτων ἡ *πρώτη* (ἀρ. 8) ἀπευθύνεται κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1790 πρὸς τὸν *Σερβίων Θεόφιλον, εἰς Κοζάνην*. Ἐν πρώτοις ἐν ταύτῃ ἐκφράζει τὴν χαρὰν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ αἰσίῳ ἐκ ΚΠόλεως ἐπανόδῳ τοῦ ἁγίου ἀδελφοῦ εἶναι δὲ βέβαιος ὅτι τὴν χαρὰν αὐτοῦ ταύτην ὁ ἅγιος ἀδελφός *ἠδομένη τῇ ψυχῇ* θὰ δεχθῆ καὶ τὰς ἀπερίττους καὶ χωρικὰς διὰ τὸ Πάσχα ἐπευχὰς ὡς καὶ τὰς γηραιὰς ἐπιδείξεις, ἐν δευτέροις δὲ στρέφεται εἰς τὸ ζήτημα τῶν *ζητομηρίων*.²

Ἡ *δευτέρα* (ἀρ. 9) δίδει ὁδηγίαν διὰ τὸν τρόπον τῆς καταβολῆς τῶν *μηρίων καὶ χαράδριων*. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι τοσοῦτω μᾶλλον σπουδαία ὅσον ὅτι ταύτης διακρίνομεν τίνα γνώμην εἶχεν ὁ Θεόφιλος περὶ τῆς πολιτικῆς τῶν ἐν ΚΠόλει, τῶν ἐν Φαναριῷ, ἅμα δὲ πῶς αὐτὸς ὁ *χωρικὸς καὶ γηραλέος* κατανοεῖ τὴν ὄλην πονηρίαν τῶν ἐν τῇ βασιλευσίῳ ἐπιζητούντων ἵνα συνάξωσι τὸ ταχύτερον χρήματα καὶ πῶς ἀντεπεξέρχεται. «*Τέχναις ἀδελφὲ πολίτικες*» στοχάζονται, *ὅτι εἰς αὐτοὺς καὶ μόνους ἐδόθη ὄλη ἡ γνῶσις, ἡ κρεῖττον εἰπεῖν* » *ὄλη ἡ πονηρία καὶ οἱ ἄλλοι εἶναι στερημένοι φρονήσεως*.

Αὐτὸς λοιπὸν δὲν ἦτο ἐστερημένος φρονήσεως, ἦτοι πονηρίας;

Ἡ ἐπιστολὴ ἀχρονολόγητος.

Ἡ δὲ *τρίτη* (ἀρ. 10), προγενεστέρῃ κατὰ ἓνα μῆνα (Μαρτίῳ 1790) εἶναι ἐπιστολὴ πρὸς τὸν κυρίαρχον αὐτοῦ μητροπολίτην τὸν

1. *Αὐτόθι*, ἐν ὑποσημειώσει σ. 75. Ὁ *Δημητρακόπουλος* (Προσθ: καὶ Διορθώσεις σ. 103) γράφει αὐτὸν *Σπαρμιώτην*, κατακολουθῶν τῷ *Σάθῃ* (Νεοελλ: Φιλολογία). Ὁ *Ἰωνᾶς* ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ἐκλήθη ἐφημέριος τῆς ἐν Βιέννῃ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

2. *Πρβλε*: τὸς παρὰ *Λεοντοπόλεως*, ἀρ: 2, 89, 100, πρὸς τὸν αὐτὸν *Θεόφιλον* (σ. 261—ἐπιστολάς).

παναγιώτατον Θεσσαλονίκης [Γεράσιμον] ἡ γεγραμμένοι μὲν μετὰ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ καὶ παρακλήσεως ἀλλὰ καὶ μετὰ θάρρους. Ἐν αὐτῇ ὁ Θεόφιλος τὰ *περὶ χαραδζίου* πραγματεύεται καὶ διὰ λόγους εὐλόγους ζητεῖ τὴν μετὰ ἑξάμηνον καταβολὴν τοῦ χαραδζίου, διὰ τῆς ἀναβολῆς δὲ ταύτης οἱ ὑπ' αὐτὸν ἐπίσκοποι «γνώσκονται οἷον μητροπολίτην (ἵνα ἔχωσιν) ἠτύχησαν». Αὐτὸς ὁμως στέλλει διὰ τοῦ ἀνταποκριτοῦ αὐτοῦ, τοῦ μεσάζοντος *σινιδορ Τζανου* ἀμφοτέρω, τό τε μηρίον καὶ τὸ χαραδζιον.

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου εὐρισκόμενος ἀναφέρω ὅτι ὁ Θεόφιλος αὐτὸς ὁ τὰ νόμιμα ἐν δακτύλοις κρατῶν διὰ τοῦ *σινιδορ Τζανου* διενεργεῖ τὰς ληψοδοσίας αὐτοῦ, τὰ *δεδουλευμένα δάνεια*, βοηθεῖ δ' ἐπὶ τόκῳ τοὺς χρεῖαν χρημάτων ἔχοντας π. χ. εἰς τὸν ἀρχιδιάκονον τῆς μ: Θεσσαλονίκης *Ἰγνάτιον* προαχθέντα εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν *Ἰερισσοῦ* δανείζει γο: τριμκόσια λαμβάνων παρ' αὐτοῦ ἀπόδειξιν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ οὐχί, ἀλλ' ἐπ' ὀνόματι ἄλλου (σ. 56 καὶ 248 ἐπ. 41) διότι ἦτο βεβαίως ἐν γνώσει τῶν *περὶ Τοκιζόντων* λόγων τῶν Πατέρων καὶ δὴ τῶν ἱερῶν κανόνων τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης καὶ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Φρυγίας, ἧς ὁ τέταρτος ἐν ὀλίγαις λέξεσι σαφῶς θεσπίζει. «Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἱερατικούς δανείζειν καὶ τόκους καὶ τὰς λεγομένας ἡμιολίας λαμβάνειν²».

§ 9. Ἡ 11η, εἶναι συγχαρητικὴ πρὸς τὸν Βεροῦσίας *Δανιήλ* ἐπὶ ταῖς ἐορταῖς καὶ τῇ ἀναρρώσει αὐτοῦ. Φέρει καὶ μνηολογίαν, ὡς ἀνωτέρω ὑπέδειξα εἶναι δὲ γνωστὴ ἐκ τῆς παρὰ τῷ ἁ. πρώην Λεοντοπόλεως περιληπτικῆς ἀναλύσεως (=14η σ. 246).

Ἡ 12η ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ἰερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους *Ἰγνάτιον* καὶ γράφεται τῷ Ἀπριλίῳ τοῦ 1790. Ἐν ταύτῃ μετὰ τὰς συγχαρητήριους καὶ τὰς ἐπὶ τῇ προαγωγῇ εὐχὰς ποιεῖται λόγον καὶ περὶ

1. *Γεράσιμος* ἐπὶ διαδοχῇ τοῦ θανόντος *Ἰακώβου* (Ὁρα, *Μυστακίδου Β. Α.* περὶ *Κουρούτσεσμε* 1888, σ. 70). Ὁ Θεσσαλονίκης *Γεράσιμος* τῷ 1788 ἀναγράφεται καὶ εὐεργέτης τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου τοῦ Κουρούτσεσμε. Ὁρα: Αὐτόθι τὰς *Εἰδήσεις περὶ Κουρούτσεσμε καὶ Ἀδιάφορα περὶ Ὁνίκης Σημειώματα* ἐν *Ε. Φ. Συλλ.* τ. ΚΖ' σ. 384 καὶ τὰς ὑπογραφὰς ἐν πανομοιότυπῳ τοῦ τε *Ἰακώβου* καὶ τοῦ *Γερασίμου* ὑπ' ἀρ. 4 καὶ ὑπ' ἀρ. 7 ἐν τῷ πίνακι.

2. Ἐπὶ τινι τόκῳ ἐδάνειζεν δὲν ἠκριβῶσα, ἀλλ' ἐκ Καταστίχων τῶν αὐτῶν χρόνων τῆς Ἐκκλησίας π. χ. τοῦ *Κουρούτσεσμε (Σηροκρήνης)* εἶδον ὅτι 40 γο: *κατὰ πουργίον* ἦτο ὁ συνήθης τόκος, ἐνίοτε 50, ὅτε τὸ κεφάλαιον μετὰ θάνατον τοῦ δανείσαντος ἔμενε τῇ Ἐκκλησίᾳ δωρεά.

σεισαχθείας και εϋχεται «ἵνα ὁ Ὑψιστος ἐπικουρίῃ ταχέως τοῦ ἐπι-
 > τεθέντος αὐτῷ βάρους πρὸς ἄνεσιν» διότι—ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ ἀνω-
 τέρω ἀναφέρω, οὐχὶ μόνον διὰ τὴν παραίτησιν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ,
 ἀλλὰ και διὰ τὸ χρέος—τοῦ κοινου—ἀνέλαβεν ὑποχρέωσιν 1 ὁ Ἰγνά-
 τιος, ἐπιθυμήσας, φαίνεται τὸ ταχύτερον ἴν' ἀξιωθῆ (πατερίτσας) σκή-
 πτρου, ὅπερ ἔχει και ὄζους, οὐχὶ μόνον φύλλα.

Και τέλος ἡ ὑπ' ἀρ. 13 τεταγμένη ἐν τῇ συλλογῇ μου ἐπιστολή,
 ἣν γράφει ὁ διδάσκαλος **Ἀναστάσιος** πρὸς τὸν παπᾶν **Ἀνανίαν** εἰς
Καφοχώρι εἶναι ἀξία μελζονος προσοχῆς τοσοῦτω μᾶλλον ὅσῳ τὸ
 περιεχόμενον αὐτῆς χρῆζει διασαφήσεων, αἷς μόνον οἱ ἀρμόδιοι και
 βιβλία παρ' αὐτοῖς ἔχοντες ἵνα ἐπιχειρῶσι δυνατοί, ἐὰν πρὸς τοιαύτας
 ἐρεῦνας και τὴν φιλοτιμίαν σὺν τῷ καιρῷ σὺνδρομον ἔχωσι. Και Ἀνα-
 στάσιος μὲν ὁ διδάσκαλος εἶναι ὁ **Καμπίτης**, ὁ ἐν Ναούσῃ 2, παπᾶς
 δὲ ὁ κῦρ Ἀνανίας εἰς Καφοχώρι, ἐκεῖνος ὁ τοῦ Θεοφίλου ἔμπι-
 στος—ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ καιρῷ ἱερεῖς και διδάσκαλοι τῆς γενεᾶς ἐκεί-
 νης ἦσαν τῆς κοινωνίας σύμβουλοι και πατέρες ὑπερανθρώπου ὑπομο-
 νῆς και ἀντοχῆς,—ὄν ἐκπέμπει εἰς **Παλαιόχωραν**, ἴν' ἀναγνώσῃ ἐπ'
 ἐκκλησίας ἀφοριστικὸν διὰ κλοπῆν, αἷτε κωλυόμενος αὐτὸς λόγῳ γή-
 ρως. Ὁ Ἀναστάσιος διδασκάλων και εὐεργετῶν εὐχᾶς τιμῶν ἀμέσως
 μετὰ τὴν οἰκείαν ἐν τῇ ἐπιστολῇ προσφώνησιν ἐπικαλεῖται ἐν πρώτοις
 τὰς εὐχὰς τοῦ πανσεβάστου Δεσπότη. εἶτα δὲ ἄπτεται τῆς ὑποθέσεως,
 δι' ἣν ἀμφοτέροι οἱ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ ἐνδιαφέρονται... 3.

Ὁ Ἀναστάσιος ἀγγέλλει ὅτι στέλλει τὸν **ξητηθέντα** λόγον τὸν
 ἐκφωνηθέντα παρὰ τοῦ **Μεγάλου** Εὐγενίου, τοῦ Βουλγάρως βεβαίως,
ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ Ε' 4 **πατριάρχου**. Πρὸ **τριῶν** ἔτων, λέγει,
 ἦτοι τῷ 1786 5 ἐζήτησε τὸν λόγον τοῦτον ὁ Βοδενῶν **Τιμόθεος** 6
 ἐκράτησεν ὅμως τὸ πρωτόγραφον και ἐπέστρεψεν ἀντίγραφον αὐτοῦ

1. **Περβλ**: τὰ ἐν 4ῃ ὑποσημειώσει σημειούμενα ὑπ' ἐμοῦ.

2. **HX**, Β', σ. 247.

3. **Αὐτόθι**, σ. 254 Ἐπιστ: 82.

4. **ποῦ, πότε**; κύριλλος ὁ Ε'. ὁ πατριάρχης δυσμενῶς πρὸς τὸν Εὐγένιον
 διέκειτο. Δις κατέλαβε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον 1748—51 και 1752 Ἰανουα-
 ρίου 1757. Ὁ κ. **Γεδεῶν** ποιεῖται μνεῖαν ἀκροθιγῶς τῆς δυσμενεῖας ταύτης
 (σ. 645 τῶν **Π. Πινάκων**).

5. Ἡ ἐπιστολή κατ' εὐτυχῆ σύμπτωσιν φέρει χρονολογίαν: Φεβρουαρι:
 1789.

6. Ὁρα περὶ αὐτοῦ τὰ παρὰ **Λεοντοπόλεως** ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 86—88 και
 260.

ἐλεεινόν, κακόγραφον ὑπὸ μαθητοῦ ἀρχαίου ἐτοιμασθέν. Τὸ τοιοῦτο φέρεται εἰς γινῶσιν τοῦ αὐτοῦτος ἵνα μὴ ὄλως δυσανασχετῆ διὰ τὰ παροράματα, εἴαν που τοιαῦτα ἀπαντῶσιν εἰς τὸ ἀποστελλόμενον νέον ἀντίγραφον, ὅπερ *Κωνσταντῖνος ὁ Καβάσιλας* ἠντέγραψε. Τίς δὲ οὗτος ὁ Καβάσιλας, ἐνταῦθα γράφων ἀδυνατῶ ἵνα γνωρίσω.

Τίς δὲ καὶ *Γουϊούνης Φίλιππος*, ὁ ἀπὸ τῆς Χίου ἐπανελθών, ὅστις δὲν συνέτυχεν ἐν τῇ μυροβόλῳ νήσῳ τὸν κύριον *Λεόντιον*; Ὁ *Λεόντιος*, εἰκάξω, ἀνῆκεν εἰς τὸν ὄμιλον τῶν τυχόντων προστασίας τιλὸς παρὰ τῷ Γέροντι, παρὰ τὴν γινῶσιν δ' αὐτοῦ ἢ τὴν γνώμην ἐκ τῆς Χίου εἰς Σάμον, λέγεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μετέβη *σχολαρχήσων*. Ὅσα τὴν περὶ τῆς διαγωγῆς του Λεοντίου τούτου κρίσιν τοῦ ἐπιστολογράφου ².

B'.

§ 10. Δύο δ' ἔτι ἐν εἴδει σημειώσεων παρατηρήσεις νομίζω δίκαιον ἵνα προσθέσω ἐνταῦθα κατακλιῆδα τῆς διατριβῆς μου ταύτης.

α') ὅτι ὁ γραμματικὸς *Γεώργιος* εἶχε τὴν συνήθειαν κατὰ τὸν *ψυχαγωγικὸν* τρόπον ἵνα που καὶ που παρεισάγῃ καὶ λέξων ὀλίγων ἐξηγήσεις εἰς τὸ μεταξὺ τῶν ἐπιστολῶν κενὸν ἔδαφος σημειούμενος αὐτὰς ἢ καὶ ἐν τῇ πέξῃ τῶν σελίδων. Γεύματος χάριν ἔχω ἀντιγράψει τὰ ἐξῆς:

- » *ροδοδάκτυλος ἠώς*, ἢ αὐγὴ καὶ ἀνατολὴ ὅπου ἔχει χροῶμα ὡσάν τριαντάφυλλον.
- » *ἀηδῶς* — με ἀηδίαν, με ἀνοστιμάδα.
- » *πηδάλια* — τιμόνιον (ἢ ἐπιστολῇ)
- » *ὑπερώιος* καὶ *ὑπερῶος*, — ὅποιοι εὐρίσκειται εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς οἰκίας *ὑπερῶον* τὸ ἀνώγειον.

β') Ὁ παναγιώτατος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. *Γεννάδιος* ἀναφυχῆς χάριν πρὸ ἐτῶν εἰς τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου *Διονυσίου* τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ μεταβάς συνέταξεν ἐκ τῶν ἐνότων κατάλογον ἡγουμένων ἢ μοναχῶν τῆς ἱεραῆς ταύτης Μονῆς καὶ ἐδημοσίευσεν αὐτὸν ἐν τῷ «*Γρηγορίῳ Παλαμῷ*» (τ. Α') οἰοεὶ δὲ παράπονον ἐκφράζον ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ προσέθετο «αὐτωχῶς ἢ Μονὴ αὕτη οὔτε ἐν προγενεστέ-

1. Ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀρχαίαν οἰκογένειαν, ἐξ ἧς καὶ δύο μητροπολίται Θεσσαλονίκης ἀνεδείχθησαν ἢ τὴν παρὰ *Κροναίῳ* ἐν *TurcoGraecia* τοῦ Συμῶν Καβάσιλα;

2. Δυστυχῶς δὲν ἔχω συμβουλευθῆ τὴν Ἱστορίαν τῆς Χίου τοῦ μακαρίτου ἐκείνου πολυφιλήτου καὶ πολυτιμήτου φίλου μου *Ζολῶτα* ἐκδεδομένην εὐτυχῶς τῇ λογίᾳ συνδρομῇ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ κ. Αἰμιλίας ἵσως ἀπαντᾶ ἐν τοῖς τόμοις αὐτῆς σχετικόν τι.

ροισ οὔτε ἐν «μεταγενεστέροις χρόνοις μέχρι σήμεραν ἔσχε λογίτους πατέρας».

Ἐπισημασθέντες ὅτι ὁ ἅγιος πρ: *Λεοντοπόλεως* ἐν τῇ *Μελέτῃ* αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἄρχιλου τοῦ Θεοφίλου προσέθηκε νέα ὀνόματα εἰς τὸ μοναχολόγιον τῆς Μονῆς, βικρῶς ὅμως φέρων τὰ δίκην παραπόνου ὑπὸ τοῦ μ. ἁ. Θεσσαλονίκης γραφόμενα ἀνεῦρεν ἐν τῇ καθόλου πνευματικῇ κινήσει τῆς Π. Ἐκατοντητηρίδος ἕνα καὶ μόνον λογιώτατον μοναχόν, ἀνάστημα τῆς Μονῆς *Γερμανὸν τὸν Κρητικόν*, κατὰ Ζαβύραν εἰδήμονα πολλῶν γλωσσῶν... γνώστην τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, λιπόντα τὸ ζῆν κατὰ τὸ 1760, παρῆμπει δὲ καὶ εἰς τὴν *Νεοελλ. Φιλολογίαν* τοῦ *Σάθα* (σ. 603) πρὸς βεβαίωσιν. Καὶ ὅμως ὁ μακαρίτης *Σάθας* αὐτοῦ παρῆμπει τὸν ἀληθῶς λογιώτατον τοῦτον μοναχόν... συγγραφέα... προερχόμενον ἐκ τῆς ἐν Ὀλύμπῳ Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος, οὐχὶ δὲ τῆς τοῦ ἁγίου Διονυσίου¹. Παρηνέχθη ὁ ἅγιος πρ: *Λεοντοπόλεως* ἐκ τοῦ ἐπιβλητικωτέρου ὀνόματος τοῦ Ὀλύμπου καὶ παρῆπε τὸν πρὸ αὐτοῦ εἰδικὸν προσδιορισμὸν, οὕτω δὲ ἠδίκησε τὴν θέσιν ἣν ἠθέλησε διὰ τοῦ παραδείγματος τούτου ἵνα στηρίξῃ. Ὁ ἅγιος πρ: *Λεοντοπόλεως* ἔπρεπεν ἵνα μὴ λητμονήσῃ τὸ καὶ σπουδιώτερον καὶ ἀκριβέστερον, ὅτι ὁ μακαρίτης *Δημητρακόπουλος* διορθῶν τὸν *Σάθαν* ἀπέφει ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Διονυσίου Ὀλυμπιῶτην τὸν *Μεθόδιον* ἱερομόναχον, ὅστις καὶ ἐφημέριος τῶν ἐν Λιψία Ὁρθόδοξων Ἑλλήνων². ἐπι πενταετίαν (1761—1766) ἐχημάτιος, οὐχὶ δὲ τῶν ἐν Βρυτισλαβίᾳ, ὡς γράφει ὁ Σάθας³. Ὁ *Μεθόδιος*, Θετταλὸς καὶ αὐτὸς ἀκροατῆς γενόμενος Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου ἐν Ἄθῳ εἰς κοινὴν διάλεκτον ἐδημοσίευσεν *πέντε* ἐκ τῶν Κατηχήσεων τοῦ Ἱεροσολύμων *Κυρίλλου* τῷ 1766⁴ ἀποχωρήσας δ' ἐκ Λιψίας ἐγκατεβίωσε ἐν τῇ ἱερᾷ αὐτοῦ μετανοίᾳ ἀποθανὼν ὑπερβδόμηκοντούτης⁵. Τῷ περὶ αὐτοῦ ἐν ὀλίγοις δύναται ὁ βουλόμενος ἵνα παρατηρήσῃ οὐ μόνον εἰς τὸν *Δημητρακόπουλον*, ἀλλ' εἰς τὴν μακρὰν προδιοίκησιν, ἣν ἐν εἵδει εἰσαγωγικῆς ἐπιστολῆς εἰς τὸν *Ψόγον Νικοτιανῆς*, *Ν. Α. Μαυροκορδάτου*, προέπεμψε *Σοφοκλῆς* ἐκεῖνος ὁ *ἐξ Οἰκονόμων*⁶.

(Ἐπεται τὸ τέλος)

Συνηήμοσα τὰ Σημειώματα ταῦτα κατὰ Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον τοῦ 1927.

B. A. ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ

ἄρχων διδάσκαλος τῆς τοῦ Χριστοῦ
Μεγάλης Ἐκκλησίας

Νέον Κουρὶ (Θεσσαλονίκης)

1. *Νεοελλ. Φιλολογ.*: Ἀθήναις, 1868 σ. 603. Ὁ Σάθας τὸν *Γερμανὸν* καὶ συγγραφέα ἀλβανικῆς γραμματικῆς λέγει (*Πρόσθετος* τῇ Ἡπ: *Βιβλιογραφία*).

2. «*Προσθῆκαι-Διορθώσεις*» Λεψία, 1871, σ. 105.

3. *Νεοελλ. Φιλολ.*: σ. 605.

4. *Πρόσθ.* — *Διορθώσεις* σ. 105.

5. *Αὐτόθι*, πρβλ: καὶ σ. 65 ἢ ἐν Ὀλύμπῳ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ, κῶδιξ τοῦ ἁ. Διονυσίου.

6. *Νικολάου Ἄλ: Μαυροκορδάτου*: «Ψόγος Νικοτιανῆς» καὶ Ἐπιστολὴ πρὸς Μητροφάνην τὸν Διάκονον μετ' εἰσαγωγικῆς παρεκβατικῆς ἐπιστολῆς *Σοφοκλέους Κ.* τοῦ *ἐξ Οἰκονόμων*. Βενετία. α. φ. ο. σ. 21 καὶ σ. 65.